

La música com a eina per al desenvolupament de l'expressió corporal

TREBALL DE FINAL DE GRAU

Anna Badia Leandro
Treball de Final de Grau

Tutora: Maria Antònia Pujol i Subirà
Grau en educació Infantil
Universitat de Manresa
4t Curs

AGRAÏMENTS

M'agradaria agrair el suport i la col·laboració de tots aquells que m'han ajudat ha realitzar i tirar endavant aquest treball.

En primer lloc, agrair a la Universitat UManresa per aquests tres cursos d'aprenentatges i eines que ens han donat per poder seguir creixent com a mestres. I a la meva tutora, Maria Antonia Pujol i Subirà per animar-me, ajudar-me i ser un model a seguir.

En segon lloc, agrair a l'escola [REDACTED] per deixar-me realitzar la meva intervenció i les observacions a la seva escola i ajudar-me a gestionar l'aula només arribar. I també donar les gràcies a totes les mestres i experts que m'han dedicat una estona per respondre les preguntes de l'entrevista.

Per últim, però no menys important, agrair a la meva família i amics per tot el recolzament, l'ajuda i els ànims.

RESUM

La música és l'art del so en el temps, un element habitual i normal en el nostre dia a dia, i l'expressió corporal la tècnica a través de la qual es pot exterioritzar les sensacions i sentiments. Tant la música com l'expressió corporal aporten molts beneficis al desenvolupament dels infants i, si es combinen, a més permeten que aprenguin a representar i comunicar les seves emocions. La música aporta alguns beneficis com ara augmentar la memòria, l'atenció, i la concertació, i estimula els sentits i l'equilibri, i l'expressió corporal aporta beneficis com ara la lliure expressió i comunicació, dos aspectes molt importants en el desenvolupament integral de la persona.

En el marc teòric del treball s'exposen els elements, la importància, els beneficis i la relació de la música i l'expressió corporal amb l'educació infantil i la relació entre la música i l'expressió corporal

Per poder demostrar si la música és una bona eina que ajuda al desenvolupament de l'expressió corporal, s'ha utilitzat la metodologia qualitativa amb la que s'ha analitzat les respostes d'infants d'un a dos anys que han realitzat nou propostes de música i l'opinió de mestres tutores i expertes en música i expressió corporal.

En resum, les conclusions del treball demostren que la música és una bona eina per desenvolupar l'expressió corporal.

Paraules clau: Música, expressió corporal, moviment, participació i atenció

ABSTRACT

Music is the art of sound in the time and it's a regular and a normal element in our everyday life. Body language is the technique which allows you to outsource feelings and sensations. Both music and body language bring benefits in the development of kids. Their combination allows them to learn how to represent and to communicate their emotions. On one side, music provides many benefits such as improving memory, improving attention or stimulating feelings and balance. And on the other side, body language brings benefits in free expression and in communication, which are two of the most important aspects in the integral development of a human being.

In the theoretical framework are exposed the elements, the importance, the benefits and the relation between music and body language and the relation between these two together and early childhood education.

To be able to demonstrate if music is a good tool to develop body language, a qualitative methodology has been used. In this regard, nine musical proposals have been carried through by kids between one and two years old and their response, as well as the opinion of teachers and the opinion of experts in music and body language, have been analyzed.

The conclusions of the project show that music is a good tool to develop the body language.

Key words: Music, body Language, moviment, participation and attention

Índex

1-	INTRODUCCIÓ	6
2-	HIPÒTESI	7
3-	OBJECTIUS	7
4-	MARC TEÒRIC	8
4.1-	QUÈ ÉS LA MÚSICA?	8
4.1.1-	<i>Elements de la música</i>.....	9
4.1.2-	<i>Importància de la música</i>.....	10
4.1.3-	<i>Beneficis de la música</i>.....	10
4.1.4-	<i>Educació musical a educació infantil</i>.....	11
4.2-	QUÈ ÉS L'EXPRESSIONI CORPORAL?	12
4.2.1-	<i>Elements de l'expressió corporal</i>.....	13
4.2.2-	<i>Importància de l'expressió corporal</i>.....	13
4.2.3-	<i>Beneficis de l'expressió corporal</i>.....	14
4.2.4-	<i>Expressió corporal a educació infantil</i>.....	14
4.3-	RELACIÓ ENTRE L'EXPRESSIONI CORPORAL I LA MÚSICA.....	15
4.3.1-	<i>Intel·ligències múltiples</i>.....	15
4.3.2-	<i>Dansa</i>.....	16
4.3.3-	<i>Teatre musical</i>.....	17
4.3.1-	<i>Dalcroze</i>.....	17
5-	METODOLOGIA.....	18
5.1-	DISSENY DE LA INTERVENCIÓ	18
5.2-	MOSTRA	19
5.3-	TÈCNiques I INSTRUMENTS.....	20
5.4-	CRONOGRAMA	22
6-	RESULTATS	23
6.1-	RESULTAT DE LES OBSERVACIONS A L'ESCOLA	23
6.2-	RESULTAT DE LES ENTREVISTES	25
7-	ANÀLISIS I DISCUSSIÓ	27
8-	CONCLUSIONS	29
9-	BIBLIOGRAFIA.....	31
ANNEX	31

1- Introducció

El present Treball de Fi de Grau en Mestre d'Educació Infantil tracta de l'expressió corporal, una intel·ligència poc valorada en el món escolar però que ens proporciona molts beneficis en el nostre dia a dia.

En aquest treball es comprovarà si la música és una bona eina per afavorir l'expressió corporal. L'expressió corporal i la música són dos aspectes que ajuden a construir el desenvolupament integral dels infants perquè els proporcionen aprenentatges que els serviran en els seus futurs aprenentatges i vivències, per aquest motiu tenen un valor i una importància especial.

Per comprovar si la música és una bona eina per desenvolupar l'expressió corporal s'han realitzat i enregistrat unes propostes de música en una classe P2 d'una llar d'infants a partir de les quals s'ha fet unes observacions i una anàlisi.

A partir de tot el que s'ha pogut extreure de les sessions a la classe de la llar d'infants i les opinions d'experts, extretes de les entrevistes realitzades, i la lectura de les fonts documentals, s'aprofundirà en: quines activitats serien les més idònies per a dur a terme en infants de dos anys, quanta estona s'hi hauria de dedicar i de quina manera s'han de presentar les propostes per motivar la participació i l'atenció dels infants.

2- Hipòtesi

La hipòtesi del meu treball és la següent:

- A través de la música es pot afavorir el desenvolupament de l'expressió corporal en el primer cicle d'educació infantil.

3- Objectius

Els objectius que em plantejo pel Treball de Fi de Grau són:

OBJECTIU GENERAL

- Comprovar si la música és una bona eina per afavorir el desenvolupament de l'expressió corporal en infants del primer cicle d'educació infantil.

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Buscar i analitzar les teories i/o opinions d'experts en fonts documentals.
- Observar, enregistrar i analitzar les respostes dels infants en les activitats proposades per desenvolupar l'expressió corporal a partir de la música.
- Elaborar, realitzar i analitzar les entrevistes d'experts de música i d'expressió corporal.
- Categoritzar i relacionar tota la informació extreta de les entrevistes

4- Marc Teòric

4.1- Què és la música?

La música és un element habitual i normal en el nostre dia a dia, inclús, abans de néixer n'estem rodejats constantment. Nosaltres mateixos produïm música amb el nostre cos, ja que tenim uns ritmes i uns sons interns que també es poden traduir en música.

Al formar part de la vida quotidiana de tota la humanitat molts filòsofs, pensadors, metges, pedagogs i mestres de diferents èpoques han volgut definir i explicar el seu punt de vista i les seves teories sobre aquest fenomen anomenat música.

La música és l'art del so en el temps i, al llarg de la història, molts autors han volgut donar-ne la seva definició des de la seva perspectiva o la seva matèria experta. La Real Academia Española (2018) diu que, la música és una combinació de sons de la veu humana, d'un instrument o dels dos a la vegada, transmetent sensibilitat ja sigui alegre o trist.

El filòsof grec Plató considerava que la música i la filosofia eren disciplines semblants que tenien dialectes similars i, encara que la música no és una filosofia, s'hi converteix una mica quan busca la bellesa i la veritat. Però també va fer una definició més concreta en la que diu que la música és el resultat del moviment de l'aire que passa des de l'orella fins arribar al cervell i des d'allà el so viatja per la sang fins arribar a l'ànima (347 aC).

Aristòtil (322 aC) sosté que la música imita les passions en si mateixa perquè la música té un origen acústic que no requereix signes que refereixin una passió, sinó que la música és la passió mateixa que s'està expressant.

Pel teòleg Martín Lutero (1483), la música és una disciplina, és educadora i és un element que fa més dolça, amable, moral i raonable a la gent.

Segons el filòsof i compositor Jean-Jacques Rousseau (1778) la música és l'art d'expressar determinats sentiments d'una manera agradable per l'oïda.

Franz Schubert (1797), músic, uns anys més tard defineix la música com el llenguatge que permet comunicar-se amb el més enllà.

El pianista i compositor Frederic Chopin (1810), també va donar la seva definició de músic dient que aquesta era una impressió i una manifestació humana, una veu que s'expressa.

El compositor francès Claude Debussy (1862-1918), també va donar la seva definició de músic, en la que deia que és un total de forces disperses expressades en un procés sonor que inclou: l'instrument, l'instrumentista, el creador i la obra, un medi propagador i un sistema receptor (Castillo, 2013).

4.1.1- Elements de la música

En qualsevol peça musical es troben els tres elements, el ritme, la melodia i l'harmonia. Aquests tres elements estan compostos per altres que els ajuden a completar-los i aquests elements ajuden i contribueixen a que es puguin desenvolupar tots els beneficis de la música en els infants.

La **melodia** es dona quan creem una successió de notes amb diferent afinació. L'**harmonia** és el resultat de l'efecte de la relació entre dos notes o més. I el **ritme** és la successió de sons un darrere l'altre (Sofía, 2019).

A continuació es defineixen els elements de la música que estan relacionats amb la melodia i l'harmonia: les escales de la música, la tonalitat i l'estructura musical.

Les **escales musicals** són la successió de les notes ascendents o descendents. En les escales és important determinar la tonalitat, depenent d'aquesta, canviarà la melodia i això farà que sigui una música més o menys dinàmica.

La **tonalitat** és el sistema que li dona l'estructura a la música i l'**estructura musical** és la manera en la que s'organitzen les parts de l'obra. De manera que això permet interpretar una música com si fos una història amb les seves parts corresponents.

Els elements que tenen a veure amb l'altre element principal, el ritme, són els següents: la pulsació, la mètrica i els tipus de compàs, el tempo i la duració. La **pulsació** és la manera en la que es compta la música, com es divideix en cada compàs. La **mètrica** és la estructura subjacent que es basa en l'aparició periòdica, de sons o altres elements accentuant. És cert que existeix una relació intrínseca i íntima entre la mètrica i el ritme, però no són el mateix. El **compàs** és la entitat mètrica musical composta per varies unitats

de temps que s'organitzen en grups. Tant la mètrica com el compàs estan representants en les partitures amb els números que es posen a l'inici de cada pentagrama i això ens permet saber la pulsació de tota la peça. El **tempo** és la velocitat amb la que s'interpreta la música i la **durada** és l'estona més o menys llarga que s'interpreta una obra (Sofia, 2019).

4.1.2- Importància de la música

Antigament en els pobles primitius ja s'utilitzava la veu i el cos com a mitja d'expressió i comunicació. Tot i que sempre ha existit la música a les civilitzacions i ha esdevingut una funció social, no va ser fins l'època dels Grecs que es va començar a considerar una eina eficaç per cultivar l'esperit i transformar l'estat d'ànim de la gent (Sarget, 2000).

D'aquesta importància de la música dins de la societat ja n'eren conscients Plató i Aristòtil i per això creien que s'havia de potenciar el tenir coneixements d'interpretació musical. Amb el temps s'ha pogut veure que la música ajuda a potenciar altres aprenentatges d'altres matèries que afavoreixen el desenvolupament dels cos humà, com ara millorar la psicomotricitat, la memòria, la atenció o la concentració.

El primer filòsof en relacionar la música amb una altra matèria va ser Pitàgoras, concretament amb les matemàtiques, centrant-se en l'estudi de la naturalesa dels sons musicals va descobrir una relació entre els sons harmònics i els números sencers (Sarget, 2000).

4.1.3- Beneficis de la música

Per poder comprendre si la música és una bona eina per a desenvolupar l'expressió corporal hauríem de poder valorar quins són els beneficis de la música per poder compararlos i connectar-los amb les idees de l'expressió corporal.

Segons Sarget (2003), la música aporta molts beneficis als infants. Els més importants són: provoca un augment de la capacitat de memòria, atenció i concentració; estimula la imaginació; estimula els sentits, l'equilibri i el desenvolupament muscular quan es combina amb la dansa; estableix relacions entre infants i entre infants i adults.

Domínguez (2017) opina que la música també dona lloc a la participació de tots els infants de l'aula, afavorint la integració social i, igual que Sarget, defensa que ajuda a desenvolupar la imaginació però hi afegeix també el desenvolupament de la creativitat.

La música combinada amb la dansa i l'experimentació del propi cos permet aprendre a representar i comunicar les seves emocions. Per tant, podem dir que la música en edats primerenques ens serveix com a aprenentatge però també com a expressió i gaudi (Sarget, 2003).

4.1.4- Educació musical a educació infantil

L'educació musical que s'ofereix a l'escola no ha de ser un aprenentatge a part, sinó que ha de ser considerada com a part del desenvolupament integral de l'infant.

Es tracta d'una intel·ligència més que s'ha de desenvolupar i estimular i això ajudarà a desenvolupar totes les altres intel·ligències (Carbajo, 2009).

Janet Mills (Alsina et al., 2008) opina que la música no hauria de ser impartida per un especialista que entra a l'aula unes hores concretes descontextualitzades sinó que haurien de ser els tutors els que anessin realitzant activitats de música integrada en les activitats d'aula.

Segons Lázaro (2012) mitjançant la música podem ajudar a l'infant a saber què ha de fer en cada moment, donar-li seguretat o ajudar-lo a desenvolupar l'organització temporal a partir de cançons que parlen sobre rutines. Aquestes permeten als infants anticipar-se i saber què faran després; això fa que estiguin més tranquils i relaxats. Es pot observar en cançons de recollir o de menjador on després de la cançó es va al pati o a dinar.

És fonamental que els pares i/o els adults de referència del bebè els proporcionin l'escolta de molta música en els seus primers anys de vida, perquè això els permetrà desenvolupar la seva capacitat auditiva i, en general, serà beneficiós per tot el seu creixement.

Els pedagogs Montessori, Decroly, Webber i les germanes Agazzi, defensen la importància de la música en les primeres edats perquè a partir d'aquesta els infants poden aprendre diversos conceptes de música, com ara la melodia, el ritme o la dinàmica, movent-se, cantant o escoltant. Posteriorment, l'audició i les activitats de música seran la base fonamental per anar responant a altres situacions.

Des de l'òptica docent, Silvia Malbrán (Alsina et al, 2008) enumera una sèrie d'habilitats i coneixements bàsics sobre música que han de tenir els mestres. Aquests estan classificats en tres: interpretatives, de discriminació auditiva i habilitats didàctico-musicals.

- Interpretatives: el mestre ha de saber cantar amb acompanyament i sense, ha de ser capaç de seguir un ritme tant amb el cos com amb algun instrument de percussió i, per últim, també ha de ser capaç de realitzar moviments amb el seu cos d'acord amb la música.
- Discriminació auditiva: saber discriminar i identificar sons d'instruments, les qualitats del so i les formes musicals.
- Habilitats didàctico-musicals: capacitat de seleccionar bons materials per treballar a l'aula i coneixements per poder elaborar una bona programació i propostes d'aula.

4.2- Què és l'expressió corporal?

L'expressió corporal és un terme ambivalent i polisèmic que pot ser definit com un procés d'exteriorització d'allò ocult en la personalitat a través del cos o bé com la tècnica que a través de la qual es pot interpretar les sensacions i sentiments, segons Artega, Vicià i Cone (Gil i Maravé, 2019, pàg 24).

Brikman i Yantorno (Gil i Maravé, 2019, pàg 41) defineixen l'expressió corporal com un procés d'ensenyament-aprenentatge que proporciona possibilitats a la persona que les exercita i les entén com a vivències que pot transferir a altres situacions.

Tan Romero com Schinca (Gil i Maravé, 2019, pàg 41) la conceben com una eina a través de la qual és possible explicar allò que les persones senten, és a dir l'expressió, i el que senten les altres persones, és a dir, la comunicació, mitjançant el cos i el moviment com a elements mediadors.

4.2.1- Elements de l'expressió corporal

Els elements fonamentals de l'expressió corporal són el cos, l'espai i el temps. Aquests tres elements s'uneixen i interactuen entre ells manifestant-se amb el moviment (Muñoz, 2009).

Stokoe i Harf (Arguedas, 2004) fan una classificació diferent i consideren que els elements de l'expressió corporal són l'espai, la motricitat i el to, el moviment i la sensopercepció.

L'espai pot ser personal, parcial, total i/o social. El personal és aquell que envolta el propi cos. El parcial és aquell espai que ocupa el cos i tot allò que està a dins. El total és el que ens permet desplaçar-nos i el social el que ens permet compartir amb els demés.

La motricitat i el to, segons alguns autors com Stokoe i Harf són "moviments corporals" (Arguedas, 2004, pàg. 5), però tècnicament ho podríem descriure com el grau de tensió i relaxació muscular i l'equilibri de cada persona.

El moviment es pot classificar en tres grups, naturals, analítics o tècnics i generadors. Els naturals són aquells que pot fer qualsevol persona sana sense cap dificultat, com ara caminar o saltar. Els analítics o tècnics són aquells que requereixen una flexió, estirament, contracció amb més precisió. I per últim, els generadors són aquells que fan referència a aquelles accions que fan variar una acció natural, com ara la rapidesa o la força.

La sensopercepció fa referència al desenvolupament dels sentits de manera exteroceptiva i propioceptiva.

Segons Stokoe i Harf consideren que la expressió corporal també es pot classificar en quatre grups: la persona en relació a ella mateixa, la persona en relació amb les altres persones, la persona en relació amb els éssers vius i la persona en relació amb els objectes (Arguedas, 2004).

4.2.2- Importància de l'expressió corporal

A nivell educatiu, l'expressió corporal serveix com a base de l'aprenentatge a partir del qual l'alumnat aconseguirà i adquirirà una imatge real i positiva de sí mateix i s'acceptarà tal i com és. Per altra banda, el cos és la manera que tenim per comunicar-nos amb l'entorn i

han d'aprendre a utilitzar-lo. De manera que aquests dos aspectes s'han de tenir molt en compte perquè ajuden a construir les identitats dels més petits.

Learreta, Sierra i Ruano i Tomero (Gil i Maravé, 2019) destaquen com a aspectes més importants de l'expressió corporal els següents: que els infants aprenguin a descobrir, interpretar i exercitar les possibilitats expressives amb el cos humà i els gestos del nostre cos, que aprenguin a produir actituds corporals i postures amb codi, que comprenguin i distingeixin la intenció expressiva i comunicativa de les diferents postures i actituds.

4.2.3- Beneficis de l'expressió corporal

L'expressió corporal aporta molts beneficis als éssers humans com ara la lliure expressió i comunicació, dos aspectes molt importants pel desenvolupament integral. Això es pot aconseguir a partir del coneixement del propi cos, el control de l'espai i els materials i de millorar l'autoconfiança en un mateix.

Stokoe (1996) defensa que l'expressió corporal afavoreix el coneixement dels aspectes emocionals, intel·lectuals i biològics. Considera que l'expressió corporal proporciona sis beneficis als éssers humans. Aquests beneficis són: desenvolupament de la capacitat d'actuar, estímuls individuals i col·lectius, estímuls biològics, estímuls intel·lectuals, desenvolupament socio-emocional i desenvolupament de la sensibilitat i de la creativitat (Arguedas, 2004).

Aquesta disciplina educativa, l'expressió corporal, també ajuda als infants a produir i exterioritzar idees i sentiments que a vegades són difícils d'expressar. Per tant, amb aquesta afirmació es pot observar que l'expressió corporal ajuda al desenvolupament individual i personal de cada infant, afavorint també l'educació emocional (Stokoe i Schächter, 1999).

4.2.4- Expressió corporal a educació infantil

Un dels objectius que es marca l'educació infantil és aconseguir un desenvolupament de la personalitat dels infants. L'expressió corporal pot ser una gran ajuda per complir-lo perquè ajuda a desenvolupar globalment l'infant i, per tant, també la seva personalitat.

L'expressió corporal és un mitjà idoni per promoure el desenvolupament físic, intel·lectual, sensorial i socio-emocional, potenciar el treball en grup, consolidar l'autoestima, fer prendre consciència del seu propi cos i el dels altres.

Avui en dia, dins de la societat és molt competitiva i s'ha pogut observar que és important desenvolupar amb els infants valors que ajudin a tenir un benestar i una satisfacció personal. Aquest pensament està donant força a les escoles per introduir l'expressió corporal a les aules. Però, per altra banda, se segueix insistint en expressar-se a partir de codis verbals i escrits i es limita la utilització d'altres formes.

Després d'observar els beneficis de l'expressió corporal, és molt important prendre consciència que ha de ser apresada i utilitzada el més aviat possible i que aquesta pot ser una eina molt útil en aquests primers anys de vida (Stokoe, 1996, pàg 12).

4.3- Relació entre l'expressió corporal i la música

L'expressió corporal i la música van lligades entre elles i en moltes de les propostes de música hi apareixen aspectes d'expressió corporal i al contrari. En aquest apartat es pot observar la relació de la música i l'expressió corporal segons Gardner en la seva teoria de les intel·ligències múltiples i activitats i propostes concretes que utilitzen aquestes dues intel·ligències: les danses, el teatre musical i Dalcroze.

4.3.1- Intel·ligències múltiples

Howard Gardner va ser el psicòleg que va proposar l'existència de les set intel·ligències múltiples i les redactar en el seu llibre "Frames of Mind. The Theory of Multiple Intelligences" (Versió anglesa 1983). Per a Gardner, el terme intel·ligència suposa la capacitat de resoldre un problema i crear productes que no es pot separar la intel·ligència de l'entorn natural d'aprenentatge.

Gardner va proposar vuit intel·ligències que són la lingüística, la lògico-matemàtica, la espacial, la cinestèsica-corporal, la musical, l'interpersonal, l'intrapersonal i, posteriorment s'hi va afegir, la naturista.

A les escoles on feien servir sistemes educatius de Piaget al segle IX només es valorava la intel·ligència lingüística i la matemàtica perquè en aquell moment històric-social la intel·ligència era això. Però avui en dia, amb tot el que explica Gardner, s'ha pogut estudiar que tots tenim les vuit intel·ligències i que es poden desenvolupar de manera diferent cadascuna. Un geni pot demostrar una capacitat superior en una de les intel·ligències però la resta d'intel·ligències les pot tenir en un nivell mig o, inclús, baix.

En aquest treball s'ha parlat de dos temes, la música i l'expressió corporal, per tant, de la intel·ligència musical i de la intel·ligència cinestèsica-corporal. Dins de l'escola s'hauria d'intentar potenciar i donar importància a totes les intel·ligències i valorar-les per igual. A partir de la intel·ligència amb més capacitat podem ajudar a desenvolupar i fer servir estratègies per millorar la resta d'intel·ligències. Tot i això, Gardner diu que les intel·ligències sempre dependran d'uns factors externs: els genètics, els ambientals i els relacionats amb la integritat del cervell (Armstrong, 2006).

Podem veure que en el currículum del primer cicle d'educació infantil es dona molta importància a ajudar al infants a desenvolupar-se a través de tots els llenguatges, entre ells la música. Tot i que això ja és un pas endavant, encara s'hauria d'aplicar i valorar molt més els diferents llenguatges.

4.3.2- Dansa

Quan es parla de la dansa es sol classificar com art, com un llenguatge corporal, com un impuls del moviment creatiu o com una tècnica concreta. i aquest caràcter tan plural és precisament el que dificulta la seva definició.

Segons Dallal (2020, pàg 87):

L'art de la dansa consisteix en moure el cos, dominant i guardant una relació conscient amb l'espai, i impregnar de significació aquell acte o els moviments que es produeixen.

La dansa no és només moviment, també és expressió, comunicació i/o representació. Segons Sachs, la dansa des dels seus inicis es viscuda com una expressió motora i rítmica de l'excés d'energia i el plaer de la vida (Fuentes, 2006).

El component principal de la dansa és el moviment, és aquell que ens permet ballar, gesticular i expressar. Però, a més a més, podem observar altres elements que són importants com ara el cos, l'espai, el temps, la relació llum/foscor, la forma i l'espectador/participant (Dallal, 2020).

4.3.3- Teatre musical

El teatre és tota manifestació interna que es recolza necessàriament en un intermediari, que pot ser corporal, gràfic, vocal o mixt. Sense això es convertirà no sols en un acte creatiu sinó també en un procés de receptivitat i escolta, d'acceptació dels demés i autoafirmació personal (Cañas, 1992).

Segons Gala (2007), a mesura que els infants es van fent grans, cada cop es cohibeix més la seva expressió, sobretot la verbal i la gestual, cenyint-se als patrons i normes de la societat. El teatre pot servir per trencar amb aquests esquemes. Es pot afirmar que el teatre és una forma d'expressió dels valors educatius, els quals van més enllà de la comunicació oral.

Per tant, es pot parlar del teatre com una eina pedagògica amb múltiples beneficis educatius per als més petits. Tots els beneficis que proporciona el teatre es poden classificar en tres grans grups: desenvolupar i practicar habilitats bàsiques per a la vida, aportar beneficis relacionats amb el rendiment acadèmic, ja que existeix un vincle molt estrat amb l'educació artística, on es relacionen ... i millorar el benestar psicològic dels alumnes (Elder et al., 2008).

4.3.1- Dalcroze

Una de les metodologies creades per facilitar l'aprenentatge musical durant l'últim segle és el mètode Dalcroze, creat pel pedagog i compositor Émile Jaques-Dalcroze.

El mètode es basa en la coordinació entre els sons i els moviments, d'aquesta manera ajudem a crear esquemes mentals de la música a partir del cos. Per tant, els alumnes aprenen, a partir de la interpretació corporal, els sons i els ritmes.

Dalcroze entén el cos com un instrument més per aprendre a fer música i saber-la transmetre, però per a que això pugui passar recalca molt la importància de l'adult i recomana que només hi hagi, com a màxim, 15 infants a l'aula.

Alguns dels beneficis que s'observa amb el mètode Dalcroze són els següents: estudis musicals, sentit del ritme i del moviment, imaginació i creativitat, concentració, treball del "Jo" interior i les emocions, equilibri, relaxació, agilitat i moviment físic (Centre d'Estudis Musicals Dalcroze, 2015).

5- Metodologia

La metodologia que s'utilitza en aquest treball de final de grau és qualitativa, un mètode de recerca descriptiu basat en l'observació directa de les activitats i la manera en com interactuen els infants davant d'unes propostes de música.

En aquest treball s'ha utilitzat aquesta metodologia perquè intenta comprendre el significat dels fenòmens, és a dir, pretén comprendre les representacions simbòliques, els sentiments o la comprensió (Fàbregues i Paré, 2005, p.27).

5.1- Disseny de la intervenció

El que es proposa en aquest treball és comprovar si la música és una bona eina per afavorir el desenvolupament de l'expressió corporal. Per aquest motiu realitzarem i enregistrem nou propostes de música a infants de dos anys d'una llar d'infants per poder fer posteriorment una anàlisi i poder veure quines han estat les seves respostes, reaccions i comportaments des de l'òptica de l'expressió corporal.

Les activitats proposades són activitats quotidianes que es fan a les escoles com cantar cançons, escoltar audicions i ballar danses amb les quals es potencien i desenvolupen molts altres elements de la música i del desenvolupament general de l'infant. Però només ens centrarem en si a partir de la música incentivem a que els infants s'expressin corporalment.

Com que són infants molt petits, els seus moviments són senzills, repetitius i similars als del model. Però si de petits ja els acostumem a fer activitats en les que hagin d'expressar-se amb el seu cos, de grans sabran fer-ho molt millor.

Segons el currículum del primer cicle d'educació infantil, dels set objectius que hi apareixen, n'hi ha cinc que estan relacionats amb l'expressió corporal. Posteriorment analitzarem si les propostes han ajudat a complir d'aquest objectius. Els cinc objectius són (Generalitat de Catalunya, 2020, pàg 50):

- Identificar-se com a persona, assolir el grau de seguretat afectiva i emocional corresponent al seu moment maduratiu i esforçar-se per manifestar i **expressar les pròpies emocions i sentiments**.
- Participar amb iniciativa i constància en les activitats quotidianes d'alimentació, repòs i higiene personal, **iniciar-se en la pròpia autonomia** i **orientant-se en les seqüències temporals** quotidianes i en **els espais** que li són habituals.
- Comprendre el llenguatge de l'adult i dels altres infants, **comunicar-se i expressar-se a través del moviment, el gest, el joc i la paraula**, amb una progressiva millora del llenguatge oral.
- Projectar les pròpies vivències a través de l'activitat lúdica i anar-les representant a través d'un incipient **joc simbòlic**.
- Iniciar-se en la **descoberta i l'ús del llenguatge corporal**, verbal, matemàtic, **musical** i plàstic.

5.2- Mostra

Les observacions s'han dut a terme en la llar d'infants rural [REDACTED], un poble de l'Urgell. És una escola que treballa amb el model d'escola 1-12 anys i pertany a la ZER [REDACTED]. Aquesta Zer està integrada per les escoles dels pobles de Guimerà, Ciutadilla, Verdú i Vilagrasa. L'any 1980 ja va començar a fer activitats en les que participaven les quatre escoles juntes i al 1982 ja tenien les primeres especialitats itinerants de música i educació física (Zer Guicivervi, 2017).

Les propostes de música es realitzaran a la classe d'un i dos anys on hi ha deu infants. D'aquest deu infants, sis tenen de dos anys i quatre en tenen un. És un grup molt entregat i mogut. Es duran a terme nou sessions i en cadascuna es realitzarà una cançó, una dansa o una audició.

Per altra banda, he realitzat cinc entrevistes a una tutora d'educació infantil i a quatre experts en música i expressió corporal. A continuació es mostra una taula amb les dades identificatives de les entrevistades.

	Especialista	Lloc de feina	Localitat
Anna	Música	Mestra de música de l'escola	Barberà del Vallès
Isa	Tutora E.I.	Mestra de P-4	Barberà del Vallès
Meritxell	Música i expressió corporal	Mestra d'escola de música	Juneda
Mariona	Música i expressió corporal	Mestra de música de l'escola	Sabadell
Queralt	Música	Mestra d'escola de música	Cerdanyola del Vallès

Taula 1: Dades identificatives de les persones entrevistades

5.3- Tècniques i instruments

En aquest estudi s'han utilitzat dues tècniques de recollida d'informació: l'enregistrament, l'anàlisi i l'observació de la resposta que donen els infants davant de les activitats de música proposades i les entrevistes a tutores i expertes en els aspectes de la música i l'expressió corporal.

S'han realitzat nou sessions amb propostes de música que posteriorment s'han analitzat i observat per comprovar si la hipòtesi del treball es compleix. Es van utilitzar propostes sonores diferents per tenir varietat, classificades en tres blocs: cançons, danses i audicions. Han estat escollides perquè són propostes molt bàsiques i això fa que es realitzin d'una manera molt generalitzada a les escoles. En aquest treball no es pretenia innovar amb la metodologia amb la que s'imparteix la música sinó observar si a partir de les que ja es fan es potencia l'expressió corporal.

Per dur a terme les nou sessions amb les diferents propostes de música hi ha un eix conductor, la caixa màgica, una caixa que els envia la "Beby", la mascota de la classe. Cada dia apareix en un lloc diferent i a dins hi ha materials diversos que donen peu a ballar una dansa, cantar una cançó o escoltar una audició. Fer-ho a partir de la mascota de la classe els motiva i els engresca molt. Com diu Carrillo et at. (2009) la motivació és allò que mou, el motor de l'esser humà. L'interès per una activitat és desperta per una necessitat.

Es realitzava una proposta per dia durant el matí. Els infants obrien la caixa i a partir del material que sortia a dins es realitzava una dansa, una cançó o una audició. Les propostes es van realitzar compaginant les tres modalitats, sense seguir un ordre prèviament establert, d'aquesta manera era senzill adaptar-se a les necessitats dels infants.

Pel que fa a les entrevistes se n'han realitzat cinc a docents i experts en música i expressió corporal. L'entrevista constava de set preguntes i una capçalera amb les dades identificatives de la persona entrevistada. És important saber el context i el món que l'envolta la persona entrevistada per comprendre millor les seves respostes.

Les preguntes eren obertes per tal de donar peu a que poguessin explicar una mica el seu punt de vista relacionat amb l'educació, la música i l'expressió corporal.

5.4- Cronograma

A continuació es mostra el cronograma amb l'ordre de les tasques del Treball de final de grau:

TASCA	SETEMBRE	OCTUBRE	NOVEMBRE	DESEMBRE	GENER	FEBRER	MARÇ	ABRIL	MAIG	JUNY
1r entrega (4 d'octubre)		■								
Seminari marc teòric (8 d'octubre)		■								
Tutoria 1 (13 d'octubre)		■								
Seminari referenciar (15 d'octubre)		■								
Seminari metodologies i disseny investigació (5 de novembre)			■							
Desenvolupament marc teòric		■	■	■						
Tutoria tasca 2 (17 de novembre)			■							
2n entrega (26 de novembre)			■							
Seminari tècniques recollida d'informació (14 de gener)					■					
Seminari anàlisi de dades (11 de febrer)						■				
Desenvolupament recollida de dades				■	■	■	■			
3r entrega (4 de març)							■			
Seminari conclusions (29 de març)								■		
Desenvolupament conclusions								■	■	
4t entrega (22 d'abril)								■		
Entrega final (23 de maig)									■	
Seminari competències digitals (31 de maig)									■	
Defensa oral (13-17 juny)										■

Taula 2: Cronograma

6- Resultats

6.1- Resultats de les observacions a l'escola

Els resultats obtinguts s'han extret dels enregistraments dels vídeos de les sessions realitzades (annex 2). Un cop fetes les transcripcions, s'han extret tres elements que influeixen en que els infants puguin desenvolupar l'expressió corporal a partir de la música. Aquests elements són: la participació, l'atenció/distracció i els moviments.

En les tres taules trobem que en la primera fila pintada de color gris hi apareix el nombre de cada sessió amb una lletra. Les sessions que tenen una C són aquelles en les quals es van utilitzar les cançons, les que tenen una lletra A aquelles en les quals es van utilitzar audicions i les que tenen una D en les quals es van utilitzar les danses.

	S1-C	S2-C	S3- D	S4- A	S5- D	S6- C	S7- A	S8- D	S9- A
Infants totals	6	5	6	6	6	7	9	7	8
Infants que participen tota l'estona	3	3	4	4	5	4	5	3	7
Infants que s'incorporen o deixen de participar	+1	+2	-1	0	0	0	0	+2	-1

Taula 3: Participació dels infants

En aquesta taula podem veure el nombre d'infants totals, aquells que han participat tota l'estona i aquells que durant l'activitat han deixat de participar o s'hi han afegit més tard. Podem veure que en cap sessió han participat tots els infants tota l'estona, però que en la majoria dels casos en un principi no volien participar i després s'hi han afegit en veure a la resta.

	S1-C	S2- C	S3-D	S4-A	S5-D	S6-C	S7-A	S8-D	S9-A
Veü de la mestra	X	X				X			
Reproducció de música a l'ordinador			X	X					X
Reproducció de música al mòbil					X				
Reproducció de música en una pantalla gran							X	X	
Altres elements (titelles)	X								

Taula 4: Atenció dels infants

En aquesta taula es veu l'atenció que han tingut els infants en les diferents sessions. S'ha fet servir una analogia del semàfor per classificar l'atenció dels infants. Les verdes representen les sessions on gairebé no s'han distret els infants. En taronja s'observa les sessions en les que els infants s'han distret una mica, però s'ha pogut dur a terme les propostes de manera adequada. I per últim, el color vermell indica les sessions en les que s'han distret més i gairebé no han volgut participar. Es pot observar que coincideix que totes les caselles taronja són en les que la música es reproduïa amb l'ordinador, ja que habitualment la tutora de l'aula reproduïa les músiques allà i, tot i que els infants hi estan acostumats sempre n'hi ha algun que es distreu.

	S1-C	S2-C	S3-D	S4-A	S5-D	S6-C	S7-A	S8-D	S9-A
Imiten	X	X	X		X	X		X	
Fan moviments lliures i espontanis				X			X		X

Taula 5: Moviments dels infants

En aquesta taula es mostra si els moviments que fan els infants són moviments lliures i espontanis a l'hora de sentir la música o imiten els adults. En totes les sessions, l'adult dona un model i els infants el poden seguir o expressar-se d'una manera més lliure. Com

s'observa, les audicions proporcionen més llibertat i motiven a explorar més amb el propi cos (Annex 1 i 2).

6.2- Resultat de les entrevistes

Després de realitzar les cinc entrevistes s'ha pogut extreure uns resultats de les set preguntes. Les entrevistades han estat tot dones, amb recorreguts personals, estudis i llocs de feina ben diferents. Cinc dones que tenen més o menys relació amb la música i l'expressió però totes elles són conscients que aquestes són molt beneficioses pels infants.

Totes cinc pensen que l'expressió corporal és essencial i bàsica per els més petits. És la seva manera d'expressar els sentiments, comunicar-se i descobrir les seves possibilitats (l'annex 3).

“Potenciant l'expressió corporal estàs potenciant qualsevol altre aprenentatge “

Isa, Mestra E.I. 4 a l'escola ██████████ (p.47)

De les cinc entrevistades, quatre són expertes en música i expressió corporal i actualment dos es dediquen a fer de mestres en escoles de música. Les sessions per als més petits en les escoles de música duren al voltant dels 30-45 minuts i gairebé el 80% de l'estona es dedica a l'expressió corporal. Creuen que els infants que van a aquests centres és perquè els pares ja tenen una preocupació per afavorir el desenvolupament de totes aquestes habilitats dels seus fills. Les mestres estan contentes perquè amb la poca estona que estan allà és el màxim que els poden oferir per treballar l'expressió corporal. En canvi, els especialistes de les escoles no estan conforme amb només invertir una hora per classe, consideren que amb això no n'hi ha prou i només poden confiar en que els tutors de les aules hi dediquin moltes hores. Per tant, totes cinc pensen que només aquesta estona és poc i haurien de poder dedicar-hi almenys uns 30 minuts cada dia per poder aconseguir tots els beneficis.

“En les dues sessions de música a la setmana ja estem potenciant al màxim l'expressió corporal, per tant, això és el màxim que els podem donar.”

Merixell, Mestra de l'escola de música ██████████ (p.51)

“El que és una mica trist és que la música d'especialista és molt poca, és a dir, jo faig una hora a la setmana en cada classe”

Anna, especialista de música a l'escola Elisa Badia (p.45)

Després de saber quanta estona hi dedicaven i quin creien que seria el temps que s'hi hauria de dedicar o que voldrien dedicar-hi, ens endinsem en el món de les activitats i propostes que totes aquestes mestres realitzen per afavorir el desenvolupament de l'expressió corporal dels més petits a partir de la música. Sense dubte l'activitat que creuen que funciona millor és el moviment lliure a partir d'una música. Els permet moure's i expressar allò que els transmet. Però també donen molta importància a les audicions, les danses i les cançons.

Pel que fa a quina música utilitzen per treballar a les seves classes, hi ha dues visions. La majoria de mestres de música es decanten per optar per la música clàssica o no comercial perquè no és tan comú però també és interessant i l'altra banda, els que es decanten per apostar per tots els estils de música i permetre'ls expressar-se i treballar-les totes.

“Però prioritzo músiques clàssiques perquè sé que és el que no escoltaran a casa.”

Mariona, Mestra de música de l'escola [REDACTED] (p.54)

Per les cinc entrevistades la música és important i imprescindible a la vida, ja que creuen que és una cosa que està en el dia a dia dels infants i dels adults. La música és una bona eina perquè és suggerent, dona peu a improvisar, provoca sentiments i permet expressar.

Per acabar, tot l'exercici físic, és a dir, en una escola la psicomotricitat, l'hora d'esbarjo, el teatre,... són altres disciplines que són bones eines per treballar l'expressió corporal. Per tant, totes cinc estan d'acord que la música és una molt bona eina per desenvolupar l'expressió corporal, però no l'única.

“Qualsevol exercici d'expressió rítmica corporal és una passada perquè els nens es deixen anar moltíssim.”

Mariona, Mestra de música de l'escola [REDACTED] (p.54)

7- Anàlisi i discussió

Una vegada s'han fet les observacions i les entrevistes en els centres educatius, procedim a fer l'anàlisi de les dades obtingudes mitjançant les diferents tècniques de recollida de dades.

En aquest treball, la hipòtesi inicial era que la música és una bona eina per treballar l'expressió corporal i després de fer l'anàlisi es pot afirmar que sí que és una bona eina. L'objectiu era comprovar si la música és una bona eina per desenvolupar l'expressió corporal per aquest motiu es van fer unes observacions en una llar d'infants i unes entrevistes.

Les mestres no dubten ni un segon en afirmar que la música és una bona eina, però no tenen tan clar quina hauria de ser la millor manera d'utilitzar-la. Després de la primera pregunta: quines activitats i propostes de música fan amb els seus alumnes per treballar l'expressió corporal, es pot observar que totes les mestres es basen en les audicions, les danses, les cançons, el ball lliure i alguns jocs diversos.

Com defensa Hugo Riemann (citada per Sarget, 2003) gaudir de l'audició musical depèn en gran mesura de la memòria i l'atenció de l'infant, lligada amb el reconeixement del ritme i la capacitat comprensiva dels fragments estructurals.

Es van realitzar les nou sessions de música seguint algunes de les diferents propostes que més feien servir les mestres, utilitzant danses, audicions i cançons, per comprovar com i quina era la manera que afavoria o motivava més als infants a desenvolupar l'expressió corporal.

En les sessions que les propostes eren cançons el 72,3% dels infants participaven i estaven atents. Només es van distreure en la primera sessió, amb els titelles, perquè eren titelles noves i els van cridar molt l'atenció. Com afirma Alsina (2008), és molt important escollir correctament uns materials que els motivin a participar i els ajudin a centrar més l'atenció en allò que estem fent, però sense distreure'ls. Però tot i que participaven, estaven atents, feien moviments, coneixien les seves possibilitats i expressaven amb el seu cos, amb les cançons els infants imitaven a la mestra, aquest fet no els donava peu a improvisar i explorar les seves habilitats.

En les sessions que les propostes eren danses el 68,5% dels infants participaven. Els infants estaven drets i la música es reproduïa en diferents dispositius, cosa que possiblement ha influït en que els infants no hagin estat molt atents. En les danses passa com en les cançons, està clar que treballen l'expressió corporal, el seu cos i les seves possibilitats, però sempre imitant a la mestra perquè són danses organitzades i la coreografia ja ve donada, cosa que no els permet improvisar i explorar les seves habilitats. Cal tenir present que els paràmetres cognitius i perceptius van molt lligats no només a la realització espontània i imitativa, sinó a l'audició i a la reproducció de patrons de manera imitativa (Sarget, 2003).

Com ens explica Fuentes (2006) aquestes coreografies que realitzen els infants pot incidir en la millora d'alguns aspectes cognitius com ara el pensament, l'atenció i la memòria. La dansa organitzada, a partir del model d'imitació, li dona molta importància a emmagatzemar coneixements i models previs per posteriorment, reelaborar-los i produir noves pautes a partir d'un acte creatiu. A partir d'aquí, es podria ampliar el treball cap a la dansa organitzada i la dansa lliure, poder-ne comparar les similituds i veure'n les diferents...

En les sessions que les propostes eren audicions només el 65,3% dels infants participaven. Les audicions els agradaven molt i estaven atents tot i que la reproducció de la música va ser a l'ordinador i a la pantalla gran. I al contrari que les cançons i les danses, en les audicions la majoria dels infants feien el que volien i el que els transmetia la música. Tot i que els moviments eren lliures el mestre proposava uns moviments i un animal o un element a imitar que els facilitava aquesta lliure expressió, ja que són infants molt petits i necessiten un suport constant de l'adult.

Pet tant, podem veure que cadascuna de les propostes ha funcionat millor en uns àmbits i no tant en altres. En les cançons hi ha hagut la participació més alta i molta atenció. En les danses també hi ha hagut molta participació, però ha costat una mica més que estiguessin atents. I les audicions, tot i que hi ha hagut menys participació, els han captivat molt i els han permès treballar l'expressió corporal lliurement.

8- Conclusions

Durant tota la realització d'aquest treball s'han trobat molts entrebancs que han provocat canvis i limitacions. El treball de fi de grau es va començar a l'estiu del 2021 on per desgràcia encara vivíem en pandèmia. Tot i que durant el final 2021 i principi del 2022 va anar millorant molt la situació, en el moment de realitzar les observacions, les escoles encara tenien molta por d'obrir les portes a tothom. Per tant, va ser molt complicat dur a terme tot allò previst i poder fer una investigació més àmplia tal com es tenia pensat en un començament.

Per adaptar el treball a la situació de pandèmia que es vivia a Catalunya, només es va realitzar les observacions en una escola, l'escola de pràctiques, ja que era l'únic lloc on es permetia estar amb contacte amb tots els infants d'una aula. Degut a això, les conclusions a les que s'ha pogut arribar són limitades.

Hagués estat més enriquidor poder fer les observacions en les escoles que tenen com a eix transversal la música, l'expressió corporal i les arts, per poder aprendre com i de quina manera realitzaven el seu dia a dia. Les propostes i activitats que s'han realitzat i observat en aquest treball han estat escollides a partir de les respostes de les mestres i experts en música i expressió corporal però realitzades per una estudiant.

Tot i els entrebancs i les limitacions que s'han trobat durant el treball s'ha pogut comprovar que la música sí que és una bona eina per treballar l'expressió corporal. En totes les propostes els infants han fet moviments amb els que representaven la música amb el seu cos. Potser aquests infants no estan expressant ells sols allò que senten i els transmet la música, però és necessari començar de molt petits a conèixer, descobrir les possibilitats que té el seu cos i veure quines possibilitats d'expressió corporal tenim.

Com hem pogut veure en l'anàlisi, on realment treballen i desenvolupen l'expressió corporal seria amb les audicions, allà no imiten sinó que ells sols descobreixen el seu cos i les seves possibilitats.

Però, en canvi, les cançons i les danses tenien els moviments més marcats però, en canvi, la participació era molt més alta, ja que és molt més senzill, pels infants que encara no controlen totes les seves possibilitats, tenir una referència corporal i imitar-la.

Com a conclusió del treball podem dir que, tot i que no és l'única eina, la música és una bona eina per desenvolupar l'expressió corporal. Totes les propostes que hem observat són útils i necessàries ja que es complementen entre elles i tot això ajuda als infants en aquest creixement personal.

És necessari que en un inici imitin al mestre perquè a mesura que van descobrint-se i tenint més confiança, en moments d'audicions o danses més lliures podran desenvolupar-se millor a nivell d'expressió corporal.

9- Bibliografia

- Alsina, P., Díaz, M., Giráldez, A. Y Akoschky, J. (2008). *La música en la escuela infantil (0-6)*. Barcelona: Graó.
- Arguedas, C. (2004). La expresión corporal y la transversalidad como un eje metodológico construido a partir de la expresión artística. *Revista educación*, 28 (1), 123-131. <https://www.redalyc.org/pdf/440/44028110.pdf>
- Armstrong, T. (2006). *Inteligencias múltiples en el aula: Guía práctica para educadores*. Paidós. <https://www.orientacionandujar.es/wp-content/uploads/2015/05/Armstrong-2.pdf>
- Cañas, J. (1992). *Didáctica de la expresión dramàtica: Una aproximación a la dinàmica teatral en el aula*. Octaedro.
- Carbajo, C. (2009). *El perfil profesional del docente de música de educación primaria: autopercepción de competencias profesionales y la práctica de aula*. (Tesis Doctoral). <https://www.tdx.cat/handle/10803/11079#page=1>.
- Carrillo, M., Padilla, J., Rosero, T. I Villagómez, M. (2009). *La motivación y el aprendizaje*. <https://www.learntechlib.org/d/195445/>
- Castillo, I. (2013). *Apreciación Musical*. <https://n9.cl/wyhnl>
- Centre d'Estudis Musicals Dalcroze. (2015). *La nostra identitat*. <https://www.centredalcroze.com>
- Dallal, A. (2020). *Los elementos de la danza*. Fomento Editorial. <https://n9.cl/lw9ak>
- Domínguez, I. (2017). *La importància de la música pel desenvolupament infantil*. (Treball de Fi de Grau). Universitat de les Illes Balears. <https://n9.cl/iol5j>
- Elder, C., Jones, G. Hovey, C. & Swann, A. (2008). Evaluating the Present: Evisoning the of theatre arts education in California. http://www.cetoweb.org/pdf/CETABrochure_web.pdf.

Fàbregues, S., i Paré, M.H. (2005). *El grup de discussió i l'observació participant*.
Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya.
http://femrecerca.cat/sfabregues/files/pid_00178033.pdf

Fuentes, A. (2006). *El valor pedagógico de la danza*. (Tesi doctoral). <https://n9.cl/7w0fi>

Gala, M. (2007). La dramatización en Educación Primaria como eje del aprendizaje lúdico-creativo. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/tesis?codigo=18324>.

Gardner, H. (1993). *Estructuras de la mente*.
https://utecno.files.wordpress.com/2014/07/howard_gardner_-_estructuras_de_la_mente.pdf

Generalitat de Catalunya. (2020). *Currículum i orientacions educació infantil*. Primer cicle.
<https://n9.cl/od1hm>.

Gil, J. i Maravé, W. (2019). *Fonaments de l'expressió corporal. Jocs motrius en educació infantil*. Col·lecció "Sapientia". <https://n9.cl/jo50m>

Lázaro, L. (2012). Desarrollo de las rutinas mediante la expresión musical. *Revista Artista Digital* n°26, 73-80. <http://www.afapna.es/web/aristadigital/>.

Muñoz, D. (2009). *La expresión corporal en el área de educación física*. Batería de juegos. *Efdeportes.com*. 13 (130). <https://www.efdeportes.com/efd130/la-expresion-corporal-en-educacion-fisica.htm>

Sarget, M.A. (2000). Prespectiva històrica de la educación musical. *Revista de la facultad de educación de Albacete* n° 15,117-132. Perspectiva històrica de la educación musical - Dialnet (unirioja.es).

Sarget, M.A. (2003), La música en Educación Infantil: estratègies cognitivo-musicales. *Revista de la Facultad de Ciencias de la Educación de Albacete*. N° 18. <https://dialnet.unirioja.es/download/articulo/1032322.pdf>

Sofia, A. (2019). Principales elementos de la música. Un profesor. <https://www.unprofesor.com/musica/principales-elementos-de-la-musica-3530.html>

Stokoe, P. (1996). Expresión corporal y danza: Arte, salud y educación. *Revista Música y Educación*.

Stokoe, P. & Schächter, A. (1999). *La expresión corporal*. Edit. Paidós, Argentina.

Zer Guicivervi. (2017). Projecte Educatiu de Zer.

ANNEXES

Índex annex

1- ANNEX CANÇONS	36
1.1- CANÇÓ 1	36
1.2- CANÇÓ 2	36
1.3- CANÇÓ 3	37
1.4- DANSA 1	38
1.5- DANSA 2	40
1.6- DANSA 3	40
1.7- AUDICIÓ 1	41
1.8- AUDICIÓ 2	41
1.9- AUDICIÓ 3	41
2- ANNEX DESCRIPCIÓ DE LES SESSIONS	42
2.1- SESSIÓ 1, “ELS TITELLES”	42
2.2- SESSIÓ 2, “MIREU ALLÀ DALT”	42
2.3- SESSIÓ 3, “EL LLEÓ VERGONYÓS”	43
2.4- SESSIÓ 4, “TRENCAOUS”	43
2.5- SESSIÓ 5, “EL JAN PETIT QUAN BALLA”	43
2.6- SESSIÓ 6, “ TIPI TIPI TA”	44
2.7- SESSIÓ 7, “EL CARNAVAL DELS ANIMAL”	44
2.8- SESSIÓ 8, “ESPECIAL CARNAVAL”	44
2.9- SESSIÓ 9, “L’HIVERN DE VIVALDI”	45
3- MODEL D’ENTREVISTES	45
4- ENTREVISTES	46
4.1- ANNA, ELISA BADIA	46
4.2- ISA, ELISA BADIA	49
4.3- MERITXELL, JUNEDA	52
4.4- MARIONA, CREU ALTRA	54
4.5- QUERAL, AULOS	57
5- FOTOS.....	58
6- ENLLAÇ	61

1- Annex cançons

A continuació, trobem classificades les sessions amb el nom de la cançó, dansa o audició, el material que hi ha dins de la caixa màgica i els gestos que ha de fer l'adult.

1.1- Cançó 1

Cançó: "Mireu allà dalt" (tradicional i popular catalana)

Objecte de la caixa: Elefant

Moviments de la mestra:

Mireu allà dalt	aixeca un dit assenyalant el cel
En els estels que hi ha	amb les dues mans fa mig cercle per sobre el seu cap
Hi ha un gros animal	gest de gran amb els braços ben oberts
Que en bicicleta va	gest de pedalar amb les dues mans
És un elefant	mans al costat de les orelles, obrint i tancant
I doncs què us penseu!	mans a la cintura
Té una cua al darrere	una mà a l'esquena que fa de cua que es mou
I una trompa al davant	l'altra mà davant a la cara fa de trompa que es mou

1.2- Cançó 2

Cançó: "Els titelles" (tradicional i popular catalana)

Objecte de la caixa: 10 titelles

Moviments de la mestra:

Així fan, fan, fan,	mou les dues mans fent-les girar sobre elles.
Els petits bonics titelles,	
Així fan, fan, fan,	
Tres voltetes i se'n van	amaga les mans al darrere.
Tot picant de mans	picant de mans
Els petits bonics titelles	
Tot picant de mans	
Els titelles es fan grans	mans amunt

Aixecant el dit,	aixecant el dit índex de cada mà
Els petits bonics titelles,	
Aixecant el dit,	
Els titelles s'han adormit	mans juntes al costat de la cara com si dormis

1.3- Cançó 3

Cançó: "Tipi tipi ta" (Toni Giménez)

Objecte de la caixa: Núvols, sol, pluja, tempesta i neu.

Moviments de la mestra:

Tipi, tipi, tap. Tipi, tipi, tap,	picant de mans, amb una mà sencera i l'altra dos dits
Cau la pluja des del terrat,	mans de dalt a baix movent els dits
Tipi, tipi, tap. Tipi, tipi, tap,	picant de mans, amb una mà sencera i l'altra dos dits
Cau la pluja des del terrat,	mans de dalt a baix movent els dits
Bufa el vent	
	mans al costat de la boca i bufar
Bufa el vent	
	mans al costat de la boca i bufar
Bufa el vent des de ponent	
	mans al costat de la boca i bufar
Cauen els llamps,	amb el dit índex dibuixant un llamp
Cauen els llamps,	amb el dit índex dibuixant un llamp
Cauen els llamps de dalt a baix	amb el dit índex dibuixant un llamp
Sonen els trons,	
	mans mig doblengades fent el soroll del tro
Sonen els trons,	
	mans mig doblengades fent el soroll del tro

Sonen els trons després dels llamps -	
	mans mig doblegades fent el soroll del tro
Cau la neu,	
	braços de dalt a baix dient xof-xof
Cau la neu,	
	braços de dalt a baix dient xof-xof
Cau la neu a poc a poc	
	braços de dalt a baix dient xof-xof (lent)
Surt el sol,	
	braços oberts dient "ohhh"
Surt el sol,	
	braços oberts dient "ohhh"
Surt el sol sempre que vol	
	braços oberts dient "ohhh"

1.4- Dansa 1

Dansa: "El lleó vergonyós" (El Pot Petit)

Enllaç: <https://www.youtube.com/watch?v=IYriMzzMsUw>

Objecte de la caixa: La màscara d'un lleó

Moviments de la mestra:

Durant les estrofes fem marxa, aixecant cames i movent els braços. I durant la tornada fem el que la lletra diu:

Jo sóc el tigre	dit índex seguint la pulsació cap a un per estar molt millor costat amb una mà i després al revés.
i crec que el lleó	
ha d'ensenyar les urpes	
per estar molt millor	
Ensenya les urpes:	

graaauuu, graaaauu!	mans fent d'urpes cap a la dreta i esquerra
I això no ha funcionat	fent que no amb el dit índex
Fa tres salts endavant:	
un, dos, tres.	tres salts endavant
Ensenya les urpes:	
graaauuu, graaaauu!	mans fent d'urpes cap a la dreta i esquerra
I això no ha funcionat	fent que no amb el dit índex
Comença a nedar:	
xip xip xip xip xip xap.	movent les dos mans de dalt a baix
Fa tres salts endavant:	
un, dos, tres	tres salts endavant
Ensenya les urpes:	
graaauuu, graaaauu!	mans fent d'urpes cap a la dreta i esquerra
I això no ha funcionat	fent que no amb el dit índex
Mou el cul, tot remenant:	
cul, cul, cul, cul.	movent el cul de costat a costat
Comença a nedar:	
xip xip xip xip xip xap.	movent les dos mans de dalt a baix
Fa tres salts endavant:	
un, dos, tres	tres salts endavant
Ensenya les urpes:	
graaauuu, graaaauu!	mans fent d'urpes cap a la dreta i esquerra
I això si que ha funcionat	
La vergonya li ha marxat	aplaudint

1.5- Dansa 2

Dansa: “El Joan petit quan balla” (tradicional i popular catalana)

Enllaç: <https://www.youtube.com/watch?v=oQ1q-2kThKI>

Objecte de la caixa: El dibuix d'un nen petit amb una dit i una mà aixecada

Moviments de la mestra:

Quan la cançó diu

“el Jan petit com balla	aplaudim de mans seguint el ritme
balla balla balla	
el Jan petit com balla	
balla amb ...”	

I quan la cançó diu una part del cos, la posem al mig de la rotllana i la fem moure.

1.6- Dansa 3

Dansa: “Especial Carnaval” (Patati Patata)

Enllaç: https://www.youtube.com/watch?v=134_0-P4NVI

Objecte de la caixa: Antifaços de carnaval

Moviments de la mestra

Haz tus palmas	aplaudim
Haz un grito	mans obertes al costat de la boca i cridar
Tenemos mucha energia	mans de baix a dalt
Música sense lletra	Obrint i tancant mans, de costat a costat fent mitja volta
	Obrint i tancant mans, de costat a costat fent mitja volta
	Obrint i tancant mans, de costat a costat fent mitja volta
	Obrint i tancant mans, de costat a costat fent mitja volta
Música sense lletra	Enrotllem les mans a un costat i a l'altre
	Enrotllem les mans a un costat i a l'altre

	Enrotllem les mans a un costat i a l'altre
	Enrotllem les mans a un costat i a l'altre
Música sense lletra	Braços de costat a costat per sobre del cap
	Braços de costat a costat per sobre del cap
	Braços de costat a costat per sobre del cap
	Braços de costat a costat per sobre del cap

1.7- Audició 1

Audició: “Carnaval dels animals”, fragment lleó, ocells i cangurs (Camille Saint-Saëns, 1886)

Enllaç:

<https://www.youtube.com/watch?v=qbeytWC6mt8>

<https://www.youtube.com/watch?v=yQ-vnExjvDE&t=4s>

<https://www.youtube.com/watch?v=rBmjMq5-pXk>

Objecte de la caixa: Un lleó, un cangur, un ocell, un elefant, una gallina i una tortuga.

Moviments de la mestra: En les audicions els moviments són més lliures. Fem de lleons, cangurs i ocells, seguint la música i el vídeo que ens anirà dient quin animal és.

1.8- Audició 2

Audició: “Hivern” (Vivaldi 1723)

Enllaç: <https://www.youtube.com/watch?v=wqw-N7Pov6M>

Objecte de la caixa: Un ninot de neu

Moviments de la mestra: En les audicions els moviments són més lliures. Fem de papallones quan la música sona fluixet i fem de conills quan la música sona molt fort.

1.9- Audició 3

Audició: “Trencanous” (Piotr Ilich Tchaikovsky, 1891)

Enllaç: <https://www.youtube.com/watch?v=ZpZ2tcvAJx0>

Objecte de la caixa: Mocadors

Moviments de la mestra: Els moviments són completament lliures, la mestra mou els mocadors al ritme de la música, fent moviments grans, més petits, a dalt a baix,...

2- Annex descripció de les sessions

2.1- Sessió 1, “Els titelles”

En aquesta sessió només apareixen sis infants ja que la resta estaven malalts. Dels sis, els cinc que estan més participatius al principi ja tenen els dos anys, és a dir, són de P-2 i la Rita, la nena que no ve a veure que hi ha dins de la caixa encara no els ha fet, i per tant és de P-1.

Es pot observar que la Rita quan veu el que surt de la caixa s'interessa una mica per la proposta. A mesura que van sortint animals tots s'afanyen a dir quin animal és i com fa.

Al principi els costa posar-se ells un titella però a mesura que els companys se'n posen, els altres també en volen. La Gal·la, Matthew i la Rita són els tres més participatius i quan es comença a cantar la cançó són els primers en fer ells també els gestos dels titelles. En Dídac, és molt tímid, però durant la cançó comença a agafar un titella i a seguir els gestos dels companys.

Tot i que els titelles els van atreure molt al principi, van ser una mica de distracció, ja que jugaven amb els animals, els queien,... i estaven més pendent del titella que de la cançó.

Cap al final de la cançó, el Matthew, que en un principi estava molt atent i participatiu, comença a distreure's i donar voltes, però algun moment es torna a enganxar.

2.2- Sessió 2, “Mireu allà dalt”

Després del cap de setmana es fa la següent sessió. Aquest cop només hi ha cinc nens, entre ells la Rita, que segueix sense seure i estar una mica menys participativa, fins que comença a veure el que hi ha dins de la caixa. Per començar, podem veure que hi ha baralles per arribar a la caixa. Aquest cop primer es canta i després es posa la música a l'ordinador. Quan ho cantem només la Gal·la i el Matthew fan els gestos i participen, el Dídac i l'Emma només miren. Quan posem la música tots s'esveren molt però

comencen a moure's i a fer els gestos amb més ganes. La Gal·la i el Matthew són molt expressius i el Dídac i l'Emma comencen a fer algun gest però de manera molt tímida.

2.3- Sessió 3, “El lleó vergonyós”

Els infants comencen a buscar la capsa sense que la mestra els hi digui i ja esperen a veure que surt avui. En aquesta sessió són sis infants, però n'hi ha que és el primer dia que ho veuen i estan una mica desorientats. Quan s'obre la caixa i surt el lleó queden una mica parats però de seguida ho volen fer ells. Tots menys el Dídac i la Ona volen ser i fer de lleons. Quan comença la música tots els infants es comencen a moure. En Matthew, que fins al moment està molt entregat, decideix no participar més i s'allunya del grup tot i que algun moment^{21º} sembla que li interessa el que fem però no participa gaire. Quan sona la estrofa de la cançó fem una marxa i els infants saben fer molt bé aquest pas, els altres passos els costen més. Saltar, fer de lleons i moure el cul eren alguns dels moviments que eren més difícils per ells però hi posaven moltes ganes.

2.4- Sessió 4, “Trencanous”

En aquesta sessió els infants queden molt sorpresos dels mocadors. Per temes d'organització s'ha de parar un moment i passen uns minuts entre que obrim la caixa i posem la música per ballar. Perden totalment l'interès, alguns ploren i altres estan enfadats a terra. Però quan comença la música tots callen de cop i queden captivats per la música. Alguns comencen a moure's instintivament. Tot i que alguns no volen participar, els que ho fan, ho fan amb molta energia. La música els inspira tant que la majoria fan el que els transmet i no segueixen res del que fa l'adult. El Matthew, la Gal·la i la Rita, tot i que fan el que volen, fan moviment semblants als de l'adult, a dalt i baix o costat i costat amb els mocadors agafats per una punta. En canvi l'Emma, durant tot la audició es posa davant de l'ordinador amb el mocador obert aguantant-lo amb les dues mans i fent un balanceig de costat a costat.

2.5- Sessió 5, “El Jan petit quan balla”

En aquesta sessió, quan obren la caixa i surt el Jan petit, tots queden sorpresos i els hi fa molta gràcia poder assenyalar les parts i són participatius quan l'adult pregunta quina part assenyala.

Quan comencen a ballar aquest interès canvia totalment, ja no volen saber res de la cançó, només del mòbil. En totes les sessions anteriors la música sonava a partir de

l'ordinador i en aquesta amb el mòbil. Tot i que no s'hi veia res els generava curiositat mirar el mòbil i no van voler ballar gairebé res. La Rita, la Gal·la, el Matthew i l'Emma en algunes parts de la cançó feien l'intent de ensenyar la part que deia, la mà, el dit,...

2.6- Sessió 6, “ Tipi tipi ta”

En aquesta sessió ja assimilaven que els objectes que hi havia a dins eren per cantar una cançó o ballar amb alguna dansa o audició i ells sols relacionaven objectes amb cançons que ja se sabien.

A la caixa hi havia un sol, núvols, neu, pluja, tempesta,... i ho relacionaven amb la cançó del “Sol solet” o el “Plou i fa sol”. Els més grans de seguida feien gestos i moviments representant tot allò que deia la cançó. Al ser una cançó que no havien sentit mai, es va fer dues vegades. En la primera, els moviments i gestos que són iguals en altres cançons els feien gairebé tots els infants, com ara cau la neu o la pluja que fan igual que a la cançó del “Pastoret d'on vens”. En canvi, a la segona, ja començaven a introduir els moviments nous.

2.7- Sessió 7, “El carnaval dels animal”

La sessió ha transcorregut en una classe on tenim un projector molt gran i s'ha projectat un vídeo amb l'audició que podeu veure als annexos. Per començar, de dins la caixa han sortit molts animals i hem recordat quin so i quins moviments feien.

Quan ha començat l'audició l'única consigna que tenien els infants era que havien de fer de l'animal que sortís a la pantalla. L'audició que sentien representava un animal i per ajudar-los a entendre-ho i poder representar-lo, a la pantalla es projectava quin animal era. Gairebé tots van participar i van fer d'animals amb moltes ganes. El que ha costat més ha estat el lleó perquè només feien les urpes i no es volien posar a quatre grapes.

2.8- Sessió 8, “Especial carnaval”

Aprofitant que els havia agradat molt la sala gran, vam tornar a fer una dansa. Evidentment tots volien mirar i parar tota l'atenció a la pantalla i no van ballar tant.

En començar i a la meitat de la cançó hi ha un moment de “temps lliure” on cadascú es mou de la manera que vol amb el que li transmet la música. La majoria salten, mouen

el braços i transmeten que aquesta cançó els posa contents. Els moviments que els adults fan són senzills i repetitius i molts saben fer-ho però fins que no fa una mica que l'adult fa el moviment no s'enganxen. Alguns moviments que potser són més complicats veiem que n'hi ha que els fan a la seva manera i altres que es frustren i no volen fer-los.

2.9- Sessió 9, "L'hivern de Vivaldi"

En aquesta última sessió hi havia 8 infants, en un principi comencen gairebé tots bastant entusiasmats. El Matthew no vol participar, fa el que vol per la classe i plora, cosa que incentiva al Jordi a copiar-lo i desconnectar-se de l'audició. La resta estan molt animats perquè aquesta audició ja els sona i els agrada molt el tros fort. Tot i que hi ha infants que imiten molt a les mestres, n'hi ha comencen a fer ells mateixos moviments. En aquesta audició representem aspectes de l'hivern, el vent, la neu, tremolor,...

3- Model d'entrevistes

Nom / presentació:

Nom i cognoms:

Formació:

Lloc de feina:

Tutoria o especialitat

On treballes:

Des de quan treballes: .

- 1- Per què creus que és important que es potenciï l'expressió corporal des d'educació infantil?**
- 2- Quantes franges horàries dediques a l'expressió corporal a la setmana? Quina durada tenen? Creus que són suficients aquestes franges horàries per a treballar l'expressió corporal?**
- 3- En quantes franges horàries creus que s'hauria de treballar l'expressió corporal a l'aula?**

-
- 4- **Quines activitats duen a terme a l'aula per ajudar als més petits a desenvolupar l'expressió corporal a partir de la música?**
 - 5- **Com tries les músiques que utilitzes a les sessions?**
 - 6- **Per què creus que la música és una bona eina per afavorir l'expressió corporal?**
 - 7- **Quins altres recursos creus que també són útils a l'aula d'educació infantil per potenciar el desenvolupament**

4- Entrevistes

La entrevista que s'ha realitzat a tutors d'educació infantil, tutors de llars d'infants, mestres de música de tota l'escola i mestres d'escoles de música, és la següent:

4.1- [REDACTED]

Formació: Mestra amb especialitat de música (dins d'aquesta hi havia la dansa i l'expressió corporal).

Lloc de feina: Mestra de música de l'escola. Educació infantil P-3 i P-4

Tutoria o especialitat: Especialitat

On treballes: Escola [REDACTED] del Vallès

Des de quan treballes: Fa 25 anys que treballa a la mateixa escola.

- 1- **Per què creus que és important que es potenciï l'expressió corporal des d'educació infantil?**

Dins del seu desenvolupament tot és una descoberta d'ells mateixos, de tot el que poden fer, aleshores, és importantíssim. Primer han de conèixer el seu cos, de relacionar-lo amb la música, de crear ritmes, pulsacions que ells van interioritzant dins del seu desenvolupament des de petits. Jo si que després de tots els anys el que veig és que si això es treballa molt a educació infantil després tenen un millor domini del seu cos, de tot el que és musical i l'expressió corporal la tenen dominada.

2- Quantes franges horàries dediques a l'expressió corporal a la setmana? Quina durada tenen? Creus que són suficients aquestes franges horàries per a treballar l'expressió corporal?

El que és una mica trist és que la música de l'especialista és molt poca, és a dir, jo faig 1h a la setmana en una classe. En total a infantil dedico només 4 hores a la setmana. La especialitat de música, és una especialitat que s'ha posat a més a més dins del currículum d'educació infantil, teòricament la música també l'ha de fer la tutora, l'expressió corporal també, tot el que serien tota la globalització de totes les assignatures d'infantil. Llavors jo dedico una hora i dins d'aquella hora a la setmana hi ha una franja per la cançó, una franja per la dansa i dintre la dansa treballo l'expressió corporal. No sempre ha de ser una dansa apresada pot ser interpretar la música,.. jo sempre lligo molt l'expressió corporal amb la música, perquè a partir de la música ells mouen el seu cos, jo els hi dono pautes però ells fan la seva improvisació.

No són suficients aquestes hores però jo sempre confio en que les tutores també fan una mica per complementar el que jo faig, però és insuficient. Està clar que una hora a la setmana és molt poc.

3- En quantes franges horàries creus que s'hauria de treballar l'expressió corporal a l'aula?

El primer que crec és que s'hauria de fer una mica cada dia, una franja de, digam-li, 30 minuts. Es pot fer servir l'expressió corporal i la música de moltes maneres, per exemple, al matí per despertar el cos, escoltar música per començar l'aprenentatge que vindrà posterior una mica relaxats, per introduir una feina o per relaxar-se,... Així que jo crec que s'hauria de treballar cada dia una mica.

4- Quines activitats duen a terme a l'aula per ajudar als més petits a desenvolupar l'expressió corporal a partir de la música?

Per exemple, jo els hi puc posar una música en un moment determinat que primer faig escoltar amb atenció i després pregunto "a veure que us sembla si ara comencem a moure el cos?". Poden moure's com volen, poden moure les cames, els braços, a vegades estem estirats, altres de peu. Primer jo sempre els hi dono una mostra, una manera de fer-ho i després ells fan.

Després també puc fer una dansa pautada on ells han de fer els moviments que toca, però en moltes danses hi ha una part que és d'improvisar i allà ells sempre

poden fer el que volen. Per exemple, en una dansa pot haver-hi una primera part tots iguals, després fan el que volen i després una altra part que tornem a fer tots el que havíem pactat. Aquesta és la manera com ho treballa jo.

5- Com tries les músiques que utilitzes a les sessions?

Això és subjectiu. Trio músiques que tinguin ritmes diferents, melodies diferents, diferents estils (jazz, clàssic,..), a vegades més tranquil·les,... Generalment la música actual, és a dir, pop i comercial, no la faig perquè crec que ja la fan a casa i l'escolten al carrer. Els proposo músiques de cultura catalana, tradicionals (perquè no es perdin i recuperar-les), clàssic, jazz,... i altres tipus de música que jo cregui que són adients.

6- Per què creus que la música és una bona eina per afavorir l'expressió corporal?

També és veritat que hi ha la psicomotricitat i en aquesta també es fa expressió corporal, també es desenvolupa el cos i el que són capaços de fer,... Però perquè la música? Perquè la música és suggerent i dona peu a una improvisació amb la qual ja lligaràs els teus moviments a una melodia. Jo crec que la música genera creativitat, quan tu escoltes la música adaptes els teus moviments a allò que escoltes. Per tant, penso que la música és una eina, no diria la única, però és molt important. Dins d'aquets també hi entra tot el tema de la les emocions, ja que la música et genera unes emocions i aquestes emocions les pots expressar d'alguna manera amb el teu cos.

7- Quins altres recursos creus que també són útils a l'aula d'educació infantil per potenciar el desenvolupament de l'expressió corporal?

Per treballar l'expressió corporal tenim psicomotricitat i tota l'estona de pati, no l'oblidem. Al pati també hi ha estan treballant l'expressió corporal, tot i que alguns diguin "però si només estan jugant", jugant també hi ha una expressió corporal. Jo crec que tot aquest treball d'expressió corporal ens ha de portar a que ells es coneixen a si mateixos. Per exemple l'expressió corporal també et diu molt quan estan enfadats, l'expressió corporal és molt clara. I quan parlem de les emocions ells han de saber entendre perquè estan així plorant, o enfadats,... perquè els passa alguna cosa.

Per tant, hi ha molts recursos amb els quals les tutores, que són les que hi passen més estona, poden aprofundir. I la resta d'especialistes doncs fem el que podem a les estonetes que estem amb ells, però sempre tots amb una mateixa línia, buscar que el nen es conegui, que sàpiguen comunicar-se de moltes maneres, que sàpiguen fer un somriure, un relaxament del cos, respirar,...

No havia comentant res de la respiració però penso que el tema de la respiració és importantíssim. Són activitats senzilles que les tutores podrien fer cada dia si volguessin.

4.2- [REDACTED]

Formació: Mestre d'EGB especialista en d'educació infantil

Lloc de feina: Mestre de P-4

Tutoria o especialitat: Tutora

On treballa: Escola [REDACTED]

Des de quan treballa: Fa 35 anys que treballa i 25 anys en la mateixa escola.

1- Per què creus que és important que es potenciï l'expressió corporal des d'educació infantil?

Jo penso que l'expressió corporal és important des de que un infant neix, és lo basic, la manera que té un infant d'expressar, de demostrar les emocions i de demostrar els seus sentiments. Quan arriben a l'escola doncs jo penso que hem de continuar en aquesta línia perquè encara són petits, el seu llenguatge encara no és molt ric perquè puguin expressar tot el que saben. Per això, potenciant l'expressió corporal penso que estem potenciant qualsevol altre aprenentatge.

2- Quantes franges horàries dediques a l'expressió corporal a la setmana? Quina durada tenen? Creus que són suficients aquestes franges horàries per a treballar l'expressió corporal?

Com a sistemàtic setmanal estarien les sessions de música i psicomotricitat i a les descobertes l'apartat de "Ens movem". I després a l'aula és el dia a dia amb tot allò que sorgeix. Al matí ja comencem amb el bon dia que ja hi apareix expressió corporal. Allà fem la cançó del "Bon dia" (que faig una diferent a P-3, una altra a P-4 i una altra diferent a P-5) que té els seus gestos, també fem els dies de la setmana, el pastoret per saber el temps que fa,... Cançons que fan gestos o que s'han d'aixecar. A vegades també fem cançó com el "Goodbay"

quan marxem i ho fem en anglès i fem una mica de tot. I en aquesta cançó, per exemple, també s'han d'aixecar i girar a la dreta i girar a l'esquerra. Vull dir que en totes les activitats intento que una estona hi hagi expressió corporal, sempre que es pugui, és clar.

N'hi ha que tenen una estona marcada com ara l'estona de música o "psico" i altres que són indiferents. En una activitat molt llarga cop pot ser llengua, matemàtiques o una activitat de projecte doncs una estoneta es dedica a això. Per exemple, a matemàtiques estem fent els números "doncs una estoneta vinga sortim al pati i anem a fer el numero 2, que estem treballant, amb el nostre cos".

Penso que sempre es podria treballar més l'expressió corporal tot i que en el cas d'aquesta escola es treballa bastant. Podria haver una franja, que jo sempre demana-ho, de danses. Perquè és una cosa que si no la tens com establerta no en fas, només per Castanyada, per Nadal,... però no és de manera sistemàtica.

3- En quantes franges horàries creus que s'hauria de treballar l'expressió corporal a l'aula?

A l'aula s'hauria de treballar dia a dia, amb qualsevol activitat es pot dedicar una estoneta. Per exemple, amb els poemes, jo recordo el poema de la Tardor, que sortíem al pati a recitar-lo i fer els moviments i trepitjar les fulles,...

També es pot treballar molt escenificant un conte. En aquesta escola li donem molta importància al teatre, sobretot a P-5. El que fem es que des de P-3 comencem a fer petites representacions per, d'alguna manera, anar-los preparant. A la meva classe a P-3 vam fer "El cargol i l'herbeta de poniol".

4- Quines activitats duu a terme a l'aula per ajudar als més petits a desenvolupar l'expressió corporal a partir de la música?

- Sempre que hi ha una festa.
- El poemes
- Les cançons que fem diàries
- El projecte, sempre intento treballar-ho una mica. Per exemple ara estem fent el projecte del mar, doncs fem de peixos, com neden, com fan els cracs, com fan els cavallets de mar, o les onades,... i fem un treball corporal relacionat amb el mar.
- Jocs matemàtics, fer paquets de 2 o de 3

- Yoga per nens (han de fer les postures que surten, fan d'animals, si són cracs per exemple doncs caminen endarrere,...)
- Ball lliure, això m'agrada molt fer-ho quan estan molt nerviós.

5- Com tries les músiques que utilitzes a les sessions?

De tots els cursos que he anat treballant tinc una carpeta on hi he anat guardant les que més m'agraden. N'hi ha que tenen lletra i són actuals i altres són audicions clàssiques. Quan els poso perquè ballin lliurement els hi poso una de les cançons que tinc guardada, ells em demanen cançons i si són músiques que estan "normal" que no diuen coses estranyes poso el que em demanem. Però en canvi quan fem relaxació si que tinc unes músiques específiques molt tranquil·les.

6- Per què creus que la música és una bona eina per afavorir l'expressió corporal?

Suposo que això és molt personal, però per la mi la música és molt important, no a l'escola sinó a la vida, no crec que poguéssim viure sense música. I els infants ja des de que són molt petits, tu poses una música i un bebè ja comença a moure's i és veu que és "algo" natural.

Mitjançant la música, ho podem veure a l'aula, quan estan nerviosos que fem? Posar música, fer ritmes, picar,...perquè parin i realment veus que la música els relaxa, que estan millor, que la cara els canvia,...

Jo penso que la música és important i imprescindible a l'escola.

7- Quins altres recursos creus que també són útils a l'aula d'educació infantil per potenciar el desenvolupament de l'expressió corporal?

Una altra, està clar, que és la psicomotricitat. A la meua classe, a vegades quan tinc ajuda d'algun altre mestre, els demano que s'emportin a mig grup a fer psico, perquè penso que faltarien més sessions de psico.

I a les descobertes de Ens movem, fan psicomotricitat però de manera més lliure.

4.3- [REDACTED]

Formació: Pianista de titulació de conservatori, magisteri musical, un postgrau que es diu música per créixer (especialista en ensenyar música de 0-5 anys) i 3 anys de Dalcroze (1 any a Suïssa).

Lloc de feina: Especialista de música en una llar d'infants i mestra en una escola de música

Tutoria o especialitat: Especialitat

On treballes: [REDACTED]

Des de quan treballes: Amb tots els estudis 5 anys, des de que va començar 20 anys.

1- Per què creus que és important que es potenciï l'expressió corporal des d'educació infantil?

L'expressió corporal desenvolupa moltes capacitats, i en els petits, sobretot perquè és el seu mitjà de comunicació, abans et ballaran i es mouran que "et pegaran un rollo". Tot el que és experimentar la música en el seu propi cos, amb el seu propi impuls (guiat o no guiat), perquè tu els pots dir moveu el peu, moveu les mans, però de manera natural ja veus que surt sol, i com més petits menys vergonya tenen i són molt més creatius. Amb l'expressió corporal i la música també potencies molt la creativitat, a part de la coordinació, la lateralitat, la imaginació, l'escolta o si és de manera guiada, la memòria.

I a més a més els hi agrada, i el primer pas per aprendre és que a tu t'agradi el que estàs fent.

2- Quantes franges horàries dediques a l'expressió corporal a la setmana? Quina durada tenen? Creus que són suficients aquestes franges horàries per a treballar l'expressió corporal?

Els petits on jo treballo tenen de 0-1 any i faig 30 minuts a la setmana. Però dins d'aquest 30 minuts hi ha exercicis de més d'escola, no tant de moviment i expressió corporal però sempre hi ha una part de moviment i també una part de relaxació. És a dir, potser 15 minuts estem fent moviment i expressió corporal.

I després a l'escola de música amb els infants que tenen entre 3 i 5 anys les classes duren 45 minuts, però pràcticament són 30 minuts que estem en moviment, tota l'estona. Potser hi ha dies que és menys però per que anem a tocar un instrument.

En el nostre cas és complicat perquè aquests nens que van a l'escola de música i les seves dos sessions de música a la setmana ja estem potenciant al màxim l'expressió corporal, per tant això és el màxim que els podem donar.

Però si la pregunta en el meu cas és si això que fem hauria d'estar instaurat a les escoles, la resposta és que cada dia s'hauria de fer. Per ells és molt important treballar l'expressió corporal.

3- En quantes franges horàries creus que s'hauria de treballar l'expressió corporal a l'aula?

Penso que cada dia, que a més de ser beneficiós per ells els hi diverteix un munt i si s'ho passen bé poden aprendre molt més.

4- Quines activitats duu a terme a l'aula per ajudar als més petits a desenvolupar l'expressió corporal a partir de la música?

Fem molt moviment lliure que els diem "Ara anem a ballar" i ells fan el que volen. Tot i que la meua classes sempre va tot molt lligat. Per exemple: jo tinc un titella que és el titella de la fada i aquesta avui treu un instrument, toca una campana,.. alguna cosa per captar la seva atenció. I llavors perquè la fada esta súper contenta anem ballar i ja està, s'aixequen i ballen (hi quan fem això veiem nens que no es mouen, nens que t'imiten, altres que es mouen molt bé, uns que marxen, uns que criden...) i jo els deixo experimentar.

També fem molts balls o audicions que són amb consigna. Com per exemple ara a l'hivern, anem a patinar, o som ocellets, som ossos,.. En el meu cas és al rebés jo busco la cançó que vull treballar i a partir d'allà m'invento una consigna. També exercicis que estan súper bé, són els de reacció. Per exemple: jo ara poso una música i quan sento el triangle tiro el mocador, quan sona la pandereta m'amago,.. i llavors s'ha estic treballant dos coses, una és l'expressió corporal i l'altra és l'atenció i l'escolta. Amb aquestes activitats a més a més introdueix en el meu camp de la música el reconeixement dels instruments i elements com el lent-ràpid, fort-fluix,..

5- Com tries les músiques que utilitzes a les sessions?

Això ja ve de la inspiració de cadascú, jo en aquest sentit escolto moltíssima música perquè són música i el que a mi em fa "uuh" és la que faig i normalment quan una m'arriba ells jo ha captat molt.

Jo tinc molta formació darrere amb lo qual puc tirar d'això i anar als clàssics, tot i que en faig poques de clàssiques de "cole" perquè no som el "cole". Però sinò les trec de qualsevol lloc, l'escolto a la ràdio o a la tele, actuals, amb lletra,...

També les triem tenint en compte l'estructura musical, segon les frases és molt més fàcil fer el moviment.

6- Per què creus que la música és una bona eina per afavorir l'expressió corporal?

En el meu cas, com que jo soc música i he trobat tants beneficis en la música, és bona per expressió corporal, és bona per la concertació, per la memòria com per tot plegat. Per mi la música és expressió i tu et pots expressar amb altres disciplines de l'art però per mi la música és molt completa, és harmonia, és matemàtica, és moviment... llavors per mi és la millor.

7- Quins altres recursos creus que també són útils a l'aula d'educació infantil per potenciar el desenvolupament

Per mi penso que la pintura té a veure amb l'expressió corporal i per això nosaltres molts cops ho "acoplem" a les activitats i fem moltes activitats de dibuixar la música. A partir d'activitats d'arts plàstiques també s'expressen molt. I evidentment la psicomotricitat, perquè és que al final va tot molt lligat. Que és el que hauria de ser tot més integrant, tot més artístic i no tot tant tancat en parcel·les.

4.4- [REDACTED]

Formació: Grau superior de flauta de bec, direcció coral, formada en Dalcroze, mestra de musicoteràpia

Lloc de feina: Escola de música, conservatori, bandes,...

Tutoria o especialitat: Especialitat

On treballes: Escola [REDACTED]

Des de quan treballes: Va començar treballar en aquest món amb només 15 anys, és a dir, fa uns 40 anys.

1- Per què creus que és important que es potenciï l'expressió corporal des d'educació infantil?

Per moltes coses, perquè sensibilitzes l'infant, per treballar tot lo que és els braços, les cames, l'expressió, sobretot l'expressió, perquè es deixi anar.

També podríem dir, per un tema de memòria, per tot , però sobretot per treballar l'expressivitat.

2- Quantes franges horàries dediques a l'expressió corporal a la setmana? Quina durada tenen? Creus que són suficients aquestes franges horàries per a treballar l'expressió corporal?

Actualment no estic treballant amb infants tan petits però crec que amb infants tan petitons es poden fer les sessions que vulguis però sobretot no molt llargues, sessions de 20 minuts com a molt o 30 minuts com a molt, i potser tampoc cal cada dia, però si hi hagués la possibilitat de fer-ho, per que no? Perquè en aquesta edat el que fas és fer-los jugar.

3- En quantes franges horàries creus que s'hauria de treballar l'expressió corporal a l'aula?

Es que jo penso que la música ha estat molt mal plantejada, igual que la gimnàstica i la pintura. Penso que són tres assignatures molt importants pels infants. Les tres! I sempre s'han tingut com a assignatures extremes i s'han com plantejat molt malament i per exemple amb la música es poden treballar tantes coses, però mica en mica penso que va canviant. Jo per exemple no soc gens partidària de fer un instrument dintre de l'aula hi han moltes coses per fer de música. I fer un instrument a l'aula el desvalora molt, per exemple, tothom sap tocar la flauta de bec, però ningú bé, potser és un tema que em toca de prop perquè soc flautista de bec però els nens no els hi agrada aquest instrument perquè ja el fan al "cole".

Jo en una classe treballaria altres coses, danses, cançons, balls, audicions, exercicis de rítmica, és que treballaria moltes coses, tant amb petits com amb grans.

4- Quines activitats dueu a terme a l'aula per ajudar als més petits a desenvolupar l'expressió corporal a partir de la música?

Tinc la sort que m'he format amb el mètode Dalcroze que treballa molt moviment. A l'escola de música on treballo, treballem amb els més petitets de 3-6 anys amb

el mètode Dalcroze, això vol dir que tots els exercicis que pensem per ells ja són amb moviment, però és que amb això treballes moltes altres coses, des de l'audició, l'oïda, la veu, el moviment, la reacció, la memòria... I ho fem a partir de material divers com els "aros", les campanes, mocadors,... i hi ha un munt de coses que es poden treballar. Tot el tema de la memòria penso que és molt interessant treballar-ho amb el més menuts.

Per treballar les audicions, jo busco la cançó que més m'interessa, per algun motiu, el ritme que tingui per exemple i llavors ballo el motiu rítmic i igual agafem instruments, els treballem i a partir d'aquí treballem l'obra, el compositor... però molt per sobre perquè el que a mi m'interessa amb edats tant primerenques és que s'impregnin de la música. Però sempre depèn del que vulguis treballar però normalment poso danses.

5- Com tries les músiques que utilitzes a les sessions?

Normalment acostumo a agafar músiques clàssiques perquè és el que menys escolten i penso que també està bé que en sentin. Però el que faig és que les trio depenen de què vull treballar, si estic treballant instruments a la classe, trio un audició que hi hagi instruments que cridin molt la atenció. Intento buscar una mica segons el que vull treballar. Però prioritzo músiques clàssiques perquè se que és el que no escoltaran a casa.

6- Per què creus que la música és una bona eina per afavorir l'expressió corporal?

Jo crec que és bona pel fet que provoca sentiments. Jo penso que la música et fa treure moltes coses, et fa expressar moltíssim, per tant, qualsevol exercici de expressió rítmica corporal és una passada perquè els nens es deixen anar moltíssim. Per exemple, jo faig les audicions amb dansa perquè penso que els entra millor i es deixen anar més.

7- Quins altres recursos creus que també són útils a l'aula d'educació infantil per potenciar el desenvolupament

L'exercici físic tot el que vulguis, com he dit abans, la música, la pintura i la gimnàstica sempre s'han tractat com a extres no tan importants. I sempre prioritzen que facin mates o llengua i tot això què? Si és súper important.

Per tant que tot el que tingui a veure amb el moviment, la dansa, la gimnàstica, la música treballada amb el cos, exercicis rítmics,... tot això són altres recursos que potencien l'expressió corporal.

4.5- [REDACTED]

Formació: Interpretació de l'acordió a l'Escola Superior de Música de Catalunya

Lloc de feina: Mestre de música P-4 i P-5

Tutoria o especialitat: Especialitat

On treballes: [REDACTED]

Des de quan treballes: Fa 4 anys

1- **Per què creus que és important que es potenciï l'expressió corporal des d'educació infantil?**

No sóc del sector de l'ensenyament però estic ensenyant música a nens de 4 i 5 anys i tot ho faig a partir de l'expressió corporal. De fet sempre que poso música sempre faig exercicis o jocs de deixar-los lliures, per veure que fan, quins són els moviments, que els aporta aquella música, o imitar moviments que faig jo i així puguin estar una mica inspirats. O també fem activitats on un infant fa un gest i la resta l'ha d'imitar i així amb tots. Activitats de coreografia o altres propostes que m'ajuden moltíssim, no tant amb el fet de que ells siguin conscients del seu propi cos i el què poden arribar a fer, que també, sinó també a aplicar-lo a la música i a l'audició, de si una cançó és lenta, és ràpida... i que això ho puguin traslladar al cos sinó que també fa que hi hagi una confiança al grup, un saber estar diferent...

2- **Quantes franges horàries dediques a l'expressió corporal a la setmana? Quina durada tenen? Creus que són suficients aquestes franges horàries per a treballar l'expressió corporal?**

Depèn de l'edat, els que són més petits, de 4 anys és un dia a la setmana i fan 45 minuts i els de 5 anys venen dos dies i fan 45 minuts, venen o dilluns i dimecres o dimarts i dijous.

Jo penso que està bé, amb el que em trobo que és el més complicat és amb el tema horaris, hi ha el grup dels petits que comencen a les 5:30 molt bé, però els de 5 anys han de començar a les 6:30 i això ja és una mica massa tard, perquè

a l'hivern ja és de nit,...Però per la resta, que vinguin un dia els de 4 anys i 2 els de 5 em sembla suficient, perquè tampoc sóc del parer de sobrecarregar-los d'extraescolars. A més a més, considero que estan moltes hores a l'escola, matí i tarda després surten i estan cansats.. que puguin fer una extraescolar em sembla bé perquè per exemple treballant la música treballes moltes coses, treballant la dansa,... i això considero que està molt bé.

3- En quantes franges horàries creus que s'hauria de treballar l'expressió corporal a l'aula?

I si parlem dins d'una escola, penso que hi ha d'haver molt més temps per dedicar-ho a tot el que són les arts escèniques, cantar, ballar, moure's o inclús parlar amb públic. Perquè al final se li dona molta importància a la part mental però tota la part artística no se li dona peu i hi ha molt nens que si no ho fan cap activitat extraescolar o de dansa ni de pintura... tenen una mancança i es queden més reservats i no tenen aquest espai.

4- Quines activitats dueu a terme a l'aula per ajudar als més petits a desenvolupar l'expressió corporal a partir de la música?

L'audició sempre la treballo a partir del moviment, mai la treballo asseguts i escoltant, més que res que és molt difícil mantenir l'atenció de nens tan petits sense fer res més que escoltar. Potser si que uns minutets de la cançó estan tranquils i els pregunto quin instrument sona o alguna coseta així bàsica, però de seguida els faig posar-se a moure.

- Els faig caminar al ritme de la música
- Picar el ritme
- Musica alegre o trista, moure amb el que els hi genera.

Això en la part més lliure, més de creativitat, però després treballem més corografia, l'estructura de la cançó la treballem amb moviment.

També treballo amb diferents materials com ara pilotes o mocadors. També fem jocs, fem el joc de les estàtues, en que si està sonant la música ens movem al ritme que sona i si para, estem quiets. Per tant relacionen el parar quiets amb el silenci.

També jugo amb motius musicals, els hi toco el piano i quan toco un trino molt agut, ho han de relacionar amb un ocell, quan sona això ens movem com ocells i quan el faig molt greu com un elefant.

5- Com tries les músiques que utilitzes a les sessions?

Jo vaig tenir una educació musical molt clàssica, tot el que vaig estudiar era des de la música clàssica, tot el que estudiàvem era relacionat amb això: "sonetos", duets... i està bé perquè et dona una molt bona base però atrapes molt als nens i sobretot en aquetes edats si els hi poses música moderna. A més a més, amb la música moderna es pot treballar molt la base perquè tot és 4/4, tot "super" quadrat i ajuda moltíssim el moviment perquè és tot molt marcat. Llavors els hi poso música moderna, el hi poso jazz, els hi poso musica infantil que ells coneguin les lletres i les puguin cantar, també els hi poso música clàssica, els hi he arribat a potser musica contemporània perquè vegin que això també existeix. Quan els hi poso música contemporània els hi deixo que a partir d'aquesta música una mica rara improvisin.

Els hi faig una mica de tast de tot, els hi poso musica d'orquestra, música de solos, música vocal, música de "Bic Bag" de jazz, d'un quartet de rock...

Qualsevol música que dic amb això puc treballar això "pues" l'agafo. En aquest sentit no em limito.

6- Per què creus que la música és una bona eina per afavorir l'expressió corporal?

Jo crec que la música és una súper bona eina perquè és "algo" que acostumen a escoltar al dia a dia, a casa, al cotxe,... és "algo" que els acompanya sempre, llavors que puguin relacionar allò que estan escoltant en deixar-se anar i veure que la música els porta i no s'han de quedar estàtics... Penso que poder treballar amb la música i el moviment des de tan petits els pot ajudar a treballar tots aquests prejudicis, les vergonyes,...

De dir si la música et porta, deixa't portar. Penso que és súper important perquè és com una manera d'expressar-te corporalment. Jo penso que la música i l'expressió corporal s'autocomplementen molt perquè a partir de l'expressió corporal pots treballar molts elements de la música com ara el picat, els ritmes,... i a partir de la música pots treballar molts elements i aspectes del moviment.

7- Quins altres recursos creus que també són útils a l'aula d'educació infantil per potenciar el desenvolupament

Aquí em pilles una mica. Penso que potser també és el dia a dia. Nosaltres fem uns gestos i uns moviments, i que potser no en som conscients, l'aprendre a

moure'ns, a ser-ne conscients. Per exemple: ser conscient que ara estic agafant un llapis, si estic "apretant" molt o no, de si el teu cos està còmode,...

Ser conscient de coses en el dia a dia. Després de gran els fa falta molt, si de petits ja ens fa ser conscients de com estem posats, del nostre cos... potser de grans tindrem un millor control. El que se m'acut ara és això d'aprendre a aplicar el moviment diari d'una manera natural, còmoda i senzilla.

5- Fotos

6- Enllaç

A continuació, s'enllaça l'ade cca del vídeo resum de les propostes realitzades a l'escola [REDACTED] que han servit per fer les observacions.

- https://youtu.be/dmO_PS8znJs